

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Philippi Servii Amicus Fidelis Usque Ad Mortem

Bouchy, Philippe

Coloniæ Agrippinæ, 1660

III. Casuum nonnullorum resolutio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-54799](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-54799)

AMICI FIDELIS
USQUE AD MORTEM
PARS TERTIA.

S I V E

RESOLUTIONES MORALES
*In gratiam moribundorum è variis
Auctoribus collectæ.*

Q Uoniam non rarò contingit ut
qui moribundos sive ex officio,
sive ex caritate invisunt, difficultate
temporantur in quibusdam casibus
non præmeditatis; existimavi non
ingratum fore, si non meas, sed do-
ctorum Virorum Resolutiones non-
nullas in medium afferrem, quas ad
manum haberet Amicus fidelis, illi-
que, sicubi aqua hæreret, uti posset.
Eos dumtaxat casus attingam qui
instituto meo conveniunt, mori-
bundas, ut plurimum, faventiores
quique

quique in Sacramentorum Pœnitentiæ, Communionis & Extremæ Unctionis administratione accidere solent. Quia verò ab aliis potius quàm à me, Resolutiones proficiſcentur, Philareti nomen tantisper aſſumam, & Amici fidelis interrogationibus aliorum potius quàm meo nomine respondebo.

PROLOQUIUM.

PHILARETUS.

Quid mihi auctores, Amice mi, an ut hic ſubiſtam! & quæ prolixè ſatis hæctenus dicta ſunt in moribundorum gratiam, majore cum otio expendenda tibi relinquam?

AMICUS FIDELIS. Cave amabo, Philarete, cave ſtadio pedem ante efferas quàm ad metam perveneris: Superſunt conſcientiarum modi nō pauci, iiq̄ue pluſquam Gordiani, qui, non Alexandri gladio, ſed acutiore ingenii tui acie diſſolvendi ſunt.

sunt. De moribundis adjuvandis te-
lam bellè orditus es, ea nimirum
pertexenda est. Ego, rudis licet in
hac arte, dubiorum licia subinde
suggeram, quæ tu, vel perspicuitatis
radio illustres, vel discretionis pe-
ctine discrimines.

PHIL. Videlis ne licia tua, Stagiri-
tæ lycea, aut Palladis rexinam
plus æquo redoleant: rem ipsam, non
verborum ampullas amant Theolo-
gimorales; proinde, si me audies,
altos illos dictionis cothurnos ex-
ues, foccosque humiliores indutus,
ad rem quam paras, de plano aggre-
dieris.

AMICUS FIDELIS. Quando ita vi-
jubesve, non modò foccos, sed et
popularem penulam induo.

CAPUT PRIMUM.

De Confessione.

*Dubiorum quæ circa Sacramenti Confes-
sionis administrationem accidere possunt,
sunt, Resolutiones moribundis favora-
biles.*

Quæ

Quæritur primò:

Quid faciendum Amico fideli, id est, Parocho vel alteri Sacerdoti, qui evocatur ad moribundum qui loqui non potest?

Ut ad hanc quæstionem exactè magis respondeatur, nonnulla prius considerata sunt.

1. An moribundus qui voce non potest, nutibus saltem absolutionem à Sacerdote postulet?

2. An signa saltem aliqua contritionis præsentè Sacerdote exhibeat?

3. An priusquam Sacerdos advenit, voce, vel nutu absolutionem petierit, vel saltem signa aliqua contritionis ediderit? idque advenienti præsentique Sacerdoti significat coram ægroto testes idonei?

4. Quid si id ipsum idonei illi testes affirmant Sacerdoti, non coram ægroto, sed in platea, in foro vel in agro? poteritne Sacerdos ille moribundum, si superstitem repererit, præsens præsentem absolvere?

5. Quid si moribundus, sensibus omnibus destitutus, neque voce, ne-

R

Quæ

que nuda absolutionem petierit, neque signa ulla contritionis ediderit?

Antonius Diana multæ vir eruditionis ac lectionis Partis suæ, tertii Tractatu tertio, propositam hanc nostram quæstionem, operosè admodum (allata longa, Auctorum variantium serie) utramque in partem disputat:

Eam ego partem tantummodò quæ moribundo magis favebit) si tamen idoneis auctorum rationumque adminiculis fulciatur) in medium adferam. Esto itaque.

PRIMA RESOLUTIO.

*Danda est absolutio ei, qui (loqui cum non possu) eam nutibus à Confessario ex-
pescit.*

Pro hac Resolutione stant Doctores benè multi, quam etiam determinant Canones & Rituale Romanum editum jussu Pauli V. anno 1615. ubi sic habetur:

Quod si inter confitendum, vel etiam antequam incipiat cōfiteri, vox & loquela agrum deficiat, nutibus & sig-

& signis conetur, quoad ejus fieri poterit peccata pœnitentis cognoscere; quibus utrumque vel in genere vel in specie cognitis, vel etiam si confitendi desiderium siue per se, siue per alios ostenderit, absolvendus est. Ex quibus verbis, etsi ad sequentes casus aperta satis pateat responsio, ad majorem tamen firmitudinem sit.

SECUNDA RESOLUTIO.

Moribundus qui lingua usu destitutus est, si pugno pectus pulsatur, si suspirans oculos in cœlum attollit, aut aliud doloris signum ostendit, absolvendus est à Sacerdote qui præsens hoc videt.

Et ratio est, quia signa pœnitentis animi quæ præsente mortis periculo eduntur, censerì debent directa ad sacramentalem absolutionem; cum in tali statu constituti optimum animæ suæ remedium desiderare soleant. *¶*

Quod

*¶ Layman in Theol. morali l. 5. tr. 6. c. 8.
 n. 4. Chapeauvil. tr. de Sac. admin. 1677.
 & c. p. 3. q. 11. & alii.*

Quod si dubitetur an hæc signa orta sint ex vi contritionis, an ex mœrore & angustia mortis, ad vitandum sacrilegii periculum dari poterit absolutio sub conditione, si nimirum talis materia sufficiens sit ad absolutionis ministrationem. Ita Layman ibidem & Sancius in selectis disputationibus, disp. 44. num. 35.

TERTIA RESOLUTIO.

Quod si moribundus presente Sacerdote neque absolutionem nutu petere, neque poenitentis signa edere possit, ediderit verò eo absente, idque idoneis testibus comprobatur, poterit tunc Sacerdos presentis moribundum presentem absolvere.

Pro hac sententia citantur à Diana Auctores non infimæ notæ plusquam triginta, quos inter est D. Thomas opusculo 63. §. de Extrema-Vnctione.

Nota restem unum afferentem moribundo petitam Confessionem, aut exhibita ab eo contritionis signa

Confessario adveniēti fidem facere
debere. *a*

*a Sancius in select. disp. 4. numer. 3. Zam-
branus de Sacram. tempore mortis c. 4.
dub. 2.*

QUARTA RESOLUTIO

Quod si testes in platea, vel in agro testen-
tur Confessario audivisse se moribun-
dum petentem confessionem, aut vidisse
contritionis signa exhibentem, presentes
autem non sint quando adest Confessa-
rius; poterit nihilominus Confessarius
in verbo eorum jam absentium, praesens
ipse, praesenti moribunda absolutiois
beneficium impertiri.

Censendus est enim talis aeger quasi
confessus absenti Sacerdoti per nu-
tium; quae confessio valida est, dum-
modo absolutio non detur in absen-
tia, sed in praesentia poenitentis. Et
ita tenent hanc opinionem Henri-
quez & Valent. *a*

Favent & huic sententiae Concilia
R. 5 duo,

*a Henrig. l. 5. c. 2. n. 7. Valent. to. 4. disp. 7.
qu. 11. punct. 1. Filiuc. to. 1. tra. 7. c. 5. nu-
122. & multi alii.*

duo, nempe Arausicanum vii. ca. 14.
& Carthaginense iv. cap. 76. in quibus dicitur absolute, sufficere Confessario ad absolvendum sacramentaliter infirmum, si testes dent testimonium de voluntate ipsius.

Videndus & Bonacina tom. 1. disput. 2. quæst. 1. puncto 33. nu. 4. Vbi asserit posse absolvi poenitentem qui accersivit Confessarium per nuntium, & adveniente Confessario ita obmutuit, & ita sensibus destitutus est, ut nullum peccatum exprimere, aut doloris signum exhibere possit, nullusque tunc adsit, qui petitionis confessionis fidem faciat. Et ita Romæ sensisse multos DD. testatur. Diana verò ita concludit; ita sentiunt multi viri docti Societatis Iesu & nostræ Religionis.

Amicus fidelis non solum potest, sed etiam tenetur adhibere absolutionem in casibus supradictis.

NOTA I.

Quia cum sententiæ moribundorum tam favorabiles multorum auctoritate

tate factæ sint probabiles, ideoque licitæ; secundum illas debet operari, sive ex caritate, sive ex justitia (si fortè Pastor sit:) debet, inquam, etiam si in contraria esset sententia: Potest enim quis speculativè sententiam unam tenere, & contra illam practicè operari; (ut pateat in Confessario qui absolvit pœnitentem secundum sententiã quam tenet probabilem, licet sententiã absolventis contrariam.) Liceat ergo mihi dicere cum Vasquez: Quòd si potest quis has sententias sequi, quare hoc præsidio privare debet ægrotum? meo iudicio, inquit, licitum non est negare absolutionem tali tempore, etiam ei qui contrariam sententiam sequitur, & de eo qui negaret, dici posset reum esse animarum. *a*

Quid juvat hic longam seriem idem sententiarum attexere?

a Vasq in 3. part. tom. 4 q 91 art. 2. dub. 3. num. 38.

R 4

No 3

NOTA 2.

Auctoritas unius Doctoris probi & docti, quæ rationi alicujus momenti innititur, ita ut nihil sit convincens pro opposita parte, sententiam facit probabilem: quia auctoritas talis Doctoris est non levis ratio credendi, & proinde opinio illi innitens est probabilis. Videndus.

AMICUS FIDELIS.

Quid dicendum de eo qui sensibus omnibus destitutus, neque voce, neque nutu absolutionem petat, neque ulla edit signa contritionis? an ejusmodi absolvendum putas?

QUINTA RESOLUTIO.

PHIL. *Quod si moribundus sensibus omnibus destitutus neque voce, neque nutu confessionem petierit, neque signa ulla contritionis exhibuerit (si tamen præbè ad id temporis ac Christianè se gesserit) poterit ei sub conditione dari absolutio.*

Fateor

Emman Sa. v. dub. n. 3. Angel. v. opio n. 2. Sylvest. verbo eodem.

Fateor esse non paucos qui contrarium ideò mordicus teneant quod in tali moribundo nulla signa externa advertant, quæ confessionis materiam sensibilem efficiant, qualis tamen esse debet materia Sacramentorum; quate veretur, ne proferatur forma ubi non est materia, & sic non efficiatur Sacramentum, sed sacrilegium admittatur.

Sed dici potest, inquit Diana, quod in hoc casu adest aliquo modo præsens materia sensibilis, per testificationem & famam probitatis dicti moribundi, qua nimirum hic & nunc censetur facere quod bonus quilibet Catholicus in ejusmodi articulo facere consuevit, atque adeò hic & nunc prout potest confiteri: Periculum verò sacrilegium nullum esse potest ubi profertur forma sub conditione, si nempe materia idonea sub sit; alias, non.

Sed nolim ego quemquam de suæ opinionis statione deicere, hoc unum ago, ut, quando moribundo-

R 5

rum

rum partes promovendas suscepi,
nonnullos in medium producam qui
eis etiam in hoc ipso casu favent non
parum, atque ad eò absolutionis be-
neficium iis impendendum cen-
sit.

Agmen ducar (tanto nec cedit ho-
nori) S. Antonius Archiepiscopus
Florentinus, per illustris familiae D.
Dominici clarum jubar, Doctor il-
le (ut refertur in Sacerdotali Roma-
no impresso Veneriis, anno 1569.
pag. 62.) ita loquitur: Infirmus in
periculo mortis constitutus, potest
absolvi à quolibet Sacerdote de
quolibet peccato, &c. si jam amisit
usum rationis, puta quia phreneti-
cus, si benè vivebat, & ut bonus fide-
lis frequentabat confessionem, &
communione & hujusmodi, quam-
vis non petierit Sacramentum; quia
ex insperato talia acciderunt.

Plerique omnes è sanctissima D.
Francisci Religione asserunt hanc
sententiam, sententiam esse Scoti-
camque Patres Recollecti Thesi-
bus

bus impressis propugnarunt variis in
 Capitulis Provincialibus; Camera-
 censi, anno circiter 1628. Insulensi
 anno 1631. &c.

Molfesius unus è Doctoribus Cle-
 ricorum Regularium a notat mul-
 tos tenuisse hanc sententiam: & qui-
 dem è Religione sua, D. Gabrielem
 Lottherium: è Societate Jesu, P.
 Salmeronem: è Capucinis, P. Lu-
 pum.

Quòd si auctoritas unius Docto-
 ris probi & docti, ut vidimus, faciat
 sententiam probabilem, quid opus
 alios operosè recensere?

Addam tamen pro coronide, quid
 de toto huc casu sentiat gravis Au-
 ctor Homo bonus. *b* Attendat, quæ-
 so, Amicus fidelis, & hinc discat quid
 agere possit aut debeat, si quando
 casus ille sibi contigerit: *Prudenter,*
 inquit, *aget Parochus, si favorabili illi*
opinionem adhareat, qua sentit absolutionis
 R 6 *benefi-*

a In 10. l. tra. 7. c. 5. n. 48. & 49.

b In examine Ecclesie part. 1. tra. 7. c. 10.

18. 2. 34.

beneficium moribundo impendi posse, etiãsi nullum confessus sit peccatum, nec Confessarium petierit, nec indicia exhibuerit, ex quibus actus contritionis vel attritionis argui possit, modo talis in mortis articulo constitutus, Christiano more vivere sole- ret, bonusque ac fidelis homo aestimaretur.

Quod quidem placitum, in praxi refe- runt amplexum esse CLEMENTEM VIII Pontificem Maximum & pruden- tissimum virum. Cùm enim quidam ex fabrica Divi Petri praecipuus ruiisset, & illum cadentem vidisset, absolutionem ei dedit, dicens: Si es capax, absolvo te a pecca- tis tuis. Qua sententia, illa sanè ratione confirmatur, quòd in necessariis ad salu- tem pars tutior eligenda, & certiori peri- culo occurrendum est.

Cessare verò dicitur vel irreverentia Sacramenti, vel sacrilegii periculum, tum conditione apposita, tum auctoritate Do- ctorum. Ita ille.

AMICUS FIDEL. Amo te, mi Ho- mo bone, de hac tua tam bona, tam amica moribundis Resolutione.

Fidelis

Fidelis Amici dubiis aliis respondet Philaretus.

FIDELIS AMICUS.

Iacet in platea moribundus qui vulnus lethale accepit: Confessarium in clamat, verum si confitentiaures accommoda vero, medicina jam jam necessaria, adhiberi non poterit: si vero adhibeatur, confiteri postea non poterit.

Quid ergo mihi faciendum est? PHILARETUS. Peccatum unum atque alterum secreto audias, eumque statim absolvas: ubi vero Medicia ac Chirurgi medicamenta sua adhibuerint integram vulnerati confessionem (si superstes erit) iterum audias, iterumque absolvas *a*
a Ita censet. Diana part. 5, tra. 3, resolutione 56.

FIDEL, AM *Quid si Medici tantisper desistere nolint, aut abesse non possint à vulnerato?*

PHIL. Tunc satis erit infirmo dicere se peccatorem esse, cum non teneatur coram aliis peccata sua, *quam*

R 7

quam

quamvis levia, manifestare. a

a Ita cum Diana, Sancius in select. edit.

Lugdun. disp. 44, n. 35,

FIDEL. AM. Quid faciendum iis qui versantur in evidenti vita periculo, v. g. in naufragio, peste & bello?

PHIL. Suffecerit unum dumtaxat peccatum declarare omisfis etiam gravioribus: imò si tam præsens sit periculum, ut ne unum quidem in particulari declarare possint, dato signo aliquo pœnitentis, quale esset genuflexio, vel pectoris percussio, absolvi poterunt hac formulâ: Ego vos absolvo à peccatis vestris, a

a Hurtadus de Sacr. Pœnit. disp. 8. diffie.

2. Item disp. 9. diffie. 10,

FIDEL. AM. Quid si unicus sit peste infectus, à quo sibi Confessarius male metuat, tenebiturne illum integrè conscientem audire?

PHIL. Videtur tunc justa de causa dimidiari posse materialiter, confessio: Quia sicuti, secundum omnes, excusatur pœnitens ab integritate confessionis quando ex illa me-

ritur

ritò timet damnum corporis; rei familiaris vel honoris, ita etiam excusatur Confessarius ab audienda integra confessione, ex qua sibi meritò mortem à pœnitente metuit. & Atque hoc dictum puta in gratiam eorum qui necdum tanta flagrant charitate, ut cum vitæ suæ temporalis dispendio tranquillitati ac securitati proximi sui consulere in animum inducant.

potest Confessarius absolvere infirmum quem credit statim moriturum, adito uno tantum peccato.

Idem dicendum quando infirmus nimis fatigatur in explicandis suis peccatis, *Bonacina to. 1. fol. 212. n. 18. § 19.*

Caveat tamen pœnitens plura peccata reticere quam postulet justa causa, aut periculum imminens, quia confessio integrè facienda est quantum moraliter fieri potest. *Ibid. n. 20.*

NO-

2 *Zambranus de Sacr. Pœnit. c. 4. dub. 6. num. 12. Layman l. 5. tract. 6. c. 13. n. 4. § alii.*

NOTA.

Notandum eos qui iusta de causa confessionem materialiter integram non fecerunt, debere postea, si revelaverint, aut periculum evaserint integrè iterum confiteri & absolvi.

FID. AMICUS. *Quando? statimne?* PHIL. Data bona opportunitate, non dico statim nisi instet tempus mortis, aut præceptum annuæ confessionis: item nisi sumenda Eucharistia, suscipienda periculosa peregrinationes, aut aggredienda alia cum evidenti vitæ periculo. *Vide eundem folio 212. num. 21. Item com. 1. fol. 217. num. 12. & 13.*

FID. AMICUS. *Teneturne lethaliter vulneratus vel aliter moribundus, remittere satisfactionem sibi debitam pro accepta iniuria?*

PHIL. Odium & rancorem & signa externa rancoris contra inimicum remittat, actionem verò injuriarum sive satisfactionē pro injuria accepta sibi debitam à legitimo indice petere & expectare potest. An?

Audiendus Jacobus Manchinus in practica visitandi infirmos. Pract. 7. dub. 5. nu. 7. Non bene agunt, inquit, aliqui Confessarii, pœnitentes scrupulis afficientes, dum dicunt illos non posse salvari nisi etiam corâ Judice actiones injuriarum remittant, cum hoc loqui liquide falsum sit.

Ita sensent etiam Emmanuel Sa, verbo *Iniuria*. nu. 1. Bannes & Aragon in 2. 2. quæst. 25. art. 9. & alii.

Et ratio est, quia vindicta legitima ad virtutem justitiæ pertinet, & per se decens est malefactorem puniri, ut alii ejus exemplo in posterum timore pœnæ ab injuria inferenda coërceantur. Quia verò periculū est, ne ideò tantum vindicta expetatur, ut lædenti malè sit, & læsus in illo lædentis malo, tanquam in suo bono acquiescat (quod est contra caritatem proximi, nec tam actus justæ vindictæ, quàm odii) ideò conari debent Confessarii ut utrumque

que

que à moribundo obtineant; id est, ut non modò odium & rancorem, sed & actionem injuriarum læsus remittam.

FIDEL. AMIC. *Quid censendum de puro moribundo?*

PHIL. Si fateatur peccatum veniale vel mortale, & dubitatur an habeat usum rationis necne, absolvi debet sub conditione, ne adeat periculum æternæ damnationis. Ita Bartholomæus de Medina & multi viri docti.

FIDEL. AM. *Quisnam Sacerdos in mortis articulo potest moribundum absolvere?*

PHIL. Non tantùm bonus & pius, etiam malæ vitæ, nominatim excommunicatus, imò Hæreticus & Schismaticus, moribundum potest absolvere. Citantur passim pro hac sententia Doctores plurimi, & faver Tridentinum quod Sess. 14. cap. 7. ita statuit: *piè admodum in Ecclesia Dei custoditum semper fuit, ut nulla sit reservatio in articulo mortis: atq; ideò omnes Sacerdo-*
tes

tes quoslibet pœnitentes à quibusvis peccatis & censuris absolvere possunt.

Voluit nimirum Ecclesia salutari animarum consulere, ideoque amplissimam jurisdictionem concedit Sacerdotibus omnibus, qui ratione ordinis sui illius capaces sunt. Potest ergo moribundus, quando alius non adest, ab iis absolutionem petere. Audiendus hîc Joannes Præpositus: *a* Desunt, inquit, alii, Pœnitens non tantum potest, sed etiam debet, petere hoc Sacramentum ab excommunicato, imo, Hæretico, modò non sit periculum subversionis quia cum constet eos validè posse absolvere, tenetur æger in mortis articulo constitutus, salutis suæ per hoc remedium consulere, & præcepto confessionis satisfacere.

Notandum tamen Sacerdotes illos sive malos, sive præcisos ab Ecclesia posse quidem validè, sed non licitè

a Præpositus 3. part. q. 7. de ministro Pœnit. dist. 15.

licite moribundum absolvere, nisi prius per contritionem, vel aliter justificentur; sed viderint ipsi, aeger interim, ab ipsis peti quod iuste potest petere, & quod possunt ipsi, si velint, non tantum valide, sed & licite prestare.

Quod si aegroti periculum ita urgeret ut praeter temporis angustiis mali illi ac praecisi Sacerdotes nec conreri nec justificari possent, non tantum valide sed & licite in tali statu constituti, moribundum absolverent. *q. Hurtadus de Sacram. Poenit. disp. 10. diff. 8.*

FIDEL AMI. *Quoto die infirmitatis datur potest absolutio a reservatis?*

PHIL. Non potest dari simpliciter a prima die infirmitatis, sed a prima die qua constituit infirmum, in mortis periculo. Ita Sancius in select. disp. 12. num. 5. Caelestinus in Compendio Theol. moral. tract. 1. c. 13. quest. 1.

Nec debet expectari extremum omnino periculum aut ultimus mor-

is articulus ad hoc ut possit æger ab omnibus casibus à quolibet Sacerdote absolvi, sed sufficit ut verè verferur in periculo. Ita Metella tom. 2. disp. 4. cap. 6. Præpositus in 3. partem quæst. 7. de Sacram. pœnit. dub. 6. num. 43. & alii.

FIDELIS AM. *Quid si peccata reservata annexam habeant excommunicationem majorem?*

PHIL. Diana parte 5. Tract. 3. Resolutione 97. Quando, inquit, simplex Sacerdos in articulo mortis absolvit pœnitentem ab excommunicatione majore, caveat ne absolvat non præmissa satisfactione, si forsitan ea fieri debeat. Juxta Clement. 1. de Hæret. Quod si commodè fieri non potest, absolvat cum debita cautione, secundum Glossam ejusdem Clem. §. *Verum*, versu, *Ea tunc*. Quæ cautio fiat per fidei jussores, vel cum pignore, si eam potest dare, sin minus, det saltem eam quam dare potest videlicet juratoriam: si verò casus necessitatis urget nihilque horū fieri

fieri potest, absolvat: cum ad impossibile nemo teneatur. Debet insuper Confessarius imponere onus hoc pœnitenti, ut cessante morbo pœsentes se Superiori qui extra casum illum de jure poterat eum absolvere, commonefaciendo quod si se nō pœsenterit, in eandem censuram incurret. *a*

a Belloc. in praxi The. mor p. 1 q. 2 n. 136
 Finellus de cas. reser. c. 8 n. 9 Zambardae
 Sac pœn. c. a. 4 n. 6.

N O T A.

Absolutus autem à reservatis quæ censuram annexam non habent, etiam si convaluerit non tenetur se ulli Superiori pœsenterare: quia ab eis absolutè sine tali ulteriori obligatione absolutus est. *b*

b Sanctorius de cas. Pap c. 13. n. 147. Navarrus in Man c. 26. nu 27. Guil. Merc. in 3 p. D. Th. q. 9. art. 6

FIDEL. AMIC. Quid censendum de damnatis ad mortem?

PHIL. Afficiendi extremo supplicio sunt in mortis articulo constituti

ti, adeoque lata sententia, & instante executione, in eo statu, in quo nulla est reservatio, possuntque à quolibet Sacerdote absolvi. *a*

a Hurtadus de Mendoza volu. 1. de fide, dis. 84. ser. 8 §. 125

FIDEL. AM. *Quid censendum de mulieribus pragnantibus?*

PHIL. Post octavum mensem à conceptione, illæ quæ difficiles & periculosos partus expertæ sunt: item illæque primò pariunt, censentur versari in mortis articulo; proinde absolvi debent sicut alii moribundi in pari periculo constituti. *a*

FIDEL. AM. *Quid agendum Parocho celebranti qui evocatur citò citò ad moribundum?*

PHIL. Relinquat (inquit Zambra-
nus *b*) missam inchoatam, etiam post consecrationem, servante intem aliquo, sacram Eucharistiam, se-
cum

a Abbas in caput pastoralis. n. 3. de officio ordinarii. Petrus Bellochius in praxi moral. The p. 1. q. 2. Hurtadus de Mendoza loco supracit. *b* Zam. Sac. de p. c. 4. d. 6. v. §.

cum verò deferat aliquam formulam consecratam & extremam Unctionem: audita confessione Eucharistiâ illi præbeat, Extremamque Unctionem administret, & ad sacrificium revertatur, &c.

Ex his apparet potiori jure Confessarius abrumpenda negotia alia omnia, ut evocati, citius ad moribundos convolent.

FIDEL. AM. *Quid censendum de Laicis, qui interdum moribundos à censuris absolvunt?*

PHIL. Certum est confessionem illam quæ fit interdum ab infirmis Laico, defectu Sacerdotis, sive contritionis majoris excitandæ, sive etiam consolationis aut consilii petendi gratiâ, non esse confessionem sacramentalem, & qui peteret absolutionem à Laico, esset sacrilegus, & Laicus præsumens dare, fieret irregularis. Constat enim ex Trid. sess. 14. c. 6. can. 10. de fide esse, solos Sacerdotes, & non alios, hujus Sacramenti ministros esse.

Res.

Posse verò Laicum, moribundos
absolvere à censuris, ut non careant
Ecclesiasticâ sepulturâ, affirmant
non pauci, nec infimæ notæ Docto-
res a. Philibertus Marcinus in suis
commentariis de bello divino seu de
peste part. 3. c. 12. num. 3. & seq. ita
ratiocinatur. Si Ecclesia pro articulo
mortis, confert jurisdictionem ab-
solvendi à peccatis & censuris cui-
bet capaci talis jurisdictionis, quia
hoc postulat Ecclesiæ benignitas &
favor animarum, quandoquidem
Laicus sit capax jurisdictionis absol-
vendi à censuris, (si Papa velit illi eâ
demandare) ergo conjiciendum eam
eidem demandasse, atque hanc esse
piam illius mentem, ne excommuni-
catus post mortem privetur com-
munibus Ecclesiæ precibus & suffra-
giis atque missæ sacrificio.

Sed observandum cum Sanchez in
summa tom. 1. l. 2. c. 13. num. 13 ex-
pedire

a Layman l. 1. tr. 5. part. 2. c. 6. n. 2. Et
pro hac senten. adducit Glossam, Abba-
tem, Sylvestrum, Armillam.

pedire ut post mortem obtineatur
nova absolutio ab illo cui excom-
municatio reservata erat, si commo-
dè fieri possit. Quia si opinio ista nõ
esset vera, careret absolutio valore
suo, & proinde nõ valerent absoluto
Ecclesiæ suffragia: modis autõ omni-
bus cõsulendũ est mortui securitati.
FIDELIS AM. *Quid censendum de mor-
ribundis qui aliis famam vel pecu-
niam injustè abstulerunt?*

PHIL. Infirmus qui alteri famam vel
pecuniam injustè abstulit, statim
ante mortem, si commodè potest,
restituatur; neque hæredibus eam
curam in testamento demandasse
sufficit. Ratio est, quia iste qui per
hæredes tantum restituere vult non
habet nisi conditionariam volunta-
rem restituendi, si videlicet moria-
tur, aliàs non. Unde patet malè ad
absolutionem dispositum esse, ut
non multis probat Leo de Officio
Confessar. Recollect. 25. num. 103.
Citatur autem Guittierex, Azorium,
Reginaldũ & Sayrum. Legendus &

Toletus l. 5. instruct. Sacerdorum c. 24. n. 6. Qui cum possit & debeat, inquit, non vult restituere, mortaliter peccat, & quo magis differt, gravius peccat, & quoties occasio commoda restituendi se offert & non statim vult restituere, aut non curat advertere, mortaliter rursus peccat. Unde multum falluntur, qui debita cum possint nolunt solvere, differentes usque ad mortis testamentum, & qui sic discedunt, secundum communem sententiam, in peccato discedunt. Peccant etiam, inquit, qui bona habent dubia, & de quibus certi non sunt an propria sint, & differunt id elucidare usque ad testamentum, in quibus etiam ut dubia relinquunt, cum teneantur statim, cum commodè possunt id declarare, & si fortè debent, restituere. Haec tenet Toletus.

FIDEL. AM. *Heu! hoc cunctae est resolutiones
se ligere meribundis fauentiores?*

PHIL. *An nescis quia meliora sunt
vulnera diligentis, quam fraudulen-*

ta oscula odientis? *Proverb. 27.* Audi quid psaltes Regius: Corripiet me justus in misericordia, & increpabit me: oleum autem peccatoris non impinguet caput meum *Psal. 140.*

De dubiis occurrentibus circa communionem moribundorum.

PHILARETUS.

Viaticum sacratissimi Corporis Domini nostri Jesu Christi, summo studio ac diligentia moribundis procurandum est, ne forte contingat illos tanto bono privatos decedere.

Debet autem Venerabilis Eucharistia dari per modum Viatiki, cum probabile est, quod eam moribundus non poterit amplius sumere, a

a Rituale Rom

AMICUS FIDELIS. *Quanam est differentia inter communionem ordinariã, & inter cõmunionem per modũ Viatiki?*

PHIL. Per communionem ordinariã, petimus à Deo gratiam bene vivendi: per hanc autem, gratiam bene

bene

benè moriendi. Id ipsum sonare videtur nomen *Viatici*: quid enim est *Viaticum*? nihil aliud est quam annona sive commeatus ad futurum iter. Longa via est a terra in cœlum, quo moribundus properat; ideo prudenter Sancta Mater Ecclesia filios suos decedentes, sacræ Eucharistiæ *Viatico* prosequitur, ut tantò securiores ex hac vita demigrent, quantò potentiore commeatu instruuntur.

AMICUS FIDEL. *Daturne aliâ verborum formâ Viaticum quàm communio ordinaria?*

PHIL. Forma dandi *Viaticum* hæc est: *Accipe frater (vel soror) Viaticum Corporis Domini nostri Iesu Christi, qui te custodiat ab hoste maligno, & perducatur in vitam æternam. Amen.* Forma verò communionis ordinariæ est: *Corpus Domini nostri Iesu Christi custodiat animam tuam in vitam æternam. Amen.*

AMICUS FID. *An qui manè communicavit, vel Missam dixit, & postea eodem die incidit in periculum mortis possit ad huc non jejunos sacrum Viaticum sumere?*

S S PHIL,

PHIL. Potest. Et ratio est, quia licet manè Venerabilem Eucharistiam sumpserit, at non per modum Viatici, ad quod tamen lege Divina secundum plurimos in articulo mortis obligatur.

AMICUS FID. *Nónne hoc est contra præceptum de non communicando bis in die, & non nisi à jejunis?*

PHIL. Præceptum communicandi in articulo mortis est divinum, & ideò majoris ponderis quàm Ecclesiasticæ illæ prohibitiones. *a*

Notandum verò non esse hoc faciendum, nisi prudenter timeatur moribundum eodem die decessurum, & non futuram illi postmodum aliam communicandi opportunitatem.

AMIC. FID. *Si duret periculum, poteritne eo durante, non jejunus per modum Viatici sæpius communicare?*

PHIL.

a Gaspar Hurtado de Eucha, disp. 10. diff. 2. Turianus in summa part. 2. c. 58. dub. 2. Bellifonius in 3 part tom. 2 q. 88. ar. 11. notabili 2.

PHIL. Ita existimo. Cùm enim moribundus valdè indigeat tanti Sacramenti subsidio ad vincendas occurrentes tentationes, & ad superanda peccandi pericula, non videtur pia mater Ecclesia nos velle adstringere ad unicam talem communionem cum nostro tanto spirituali dispendio, maximè cùm in secunda & tertia vice eadem maneat quæ in prima necessitas. Adde Concilium Constantiense sess. 13. dicere absolute, (sine limitatione ad unam tantum vicem) in casu infirmitatis Eucharistiam dari posse non jejuno.

Hujus sententiæ assertores multi, ut ex sequentibus patebit.

AMICUS FID. *Quanta debet esse temporis intercapedo inter unam & alteram communionem?*

PHIL. Aliqui requirunt decem aut octo dies à prima communionem, ut moribundus iterum possit non jejunos communicare.

a Silvius putat post septem dies
id licere. *b*

Existimant alii dies sex in ter-
medios sufficere. *c* Imò si quis assuetus
frequenter communicare aut sacrifi-
care propter devotionem ac deside-
rium egre abstineat, permitti ipsi
potest ut altero statim die commu-
nicet non jejunus. Ita paulus Lay-
mam in Theol. morali lib 5. tract.
4. cap. 6. num. 20.

Horum ratio esse videtur quod
in secunda, tertia & subsequentibus
vicibus, eadem maneat infirmo ne-
cessitas resistendi tentationibus,
quæ in prima. Ergo indiget eodem
subsidio, quo bona mater eum ne-
quaquam privare intendit.

Nota Sacerdotem in articulo mor-
tis constitutum, posse celebrare non
jeju.

a Suarez in 3. part. tom. 3: disp. 68. sec. 4.

Henriquez in sum l. 8. c. 5.

b Silvius in 3. part. q. 80. art. 9.

c Fillucius tom. 4. c. 8. n. 238. Tabiena
verbo communicare n. 48. Armil. n. 18.

Possevinus de offic. curat. c. 8. n. 21. & alii.

jejunum, ut se ipse communicet: intellige, si aliunde sacram Eucharistiam habere nequeat. *a* Nec id mirum videri debet: si enim Laico non jejuno, per modum Viatici communicare licet: cur non liceat non jejuno Sacerdoti celebrare ut sibi Viaticum comparet? Maxime cum ei etiam concedatur celebrare non jejuno ut quemvis alium in mortis articulo communicet. *b*

a Layman l. 5 tr. 4 c. 6 n. 2 *o* Zambranus de Sac. Euc. c. 2 du. 6 n. 1

b Zambranus c. 6 de Eucha. dub. 6 Major. in 4 dist. 9 qu. 3 Jacobus Granada de Sac. in 3 part. cōtr. 6 tra. 10 disp. 8 n. 12

AMICUS FID *Quid agendum cum delirantibus?*

PHIL. Potest Sacerdos præbere Viaticum deliranti qui propter febrim in amentiam incidit: maxime si ante delirium illud desideraverit aut contritionis signa ediderit. Adde, si lucida intervalla habeat, devotionemque ostendat, nec ullū irreverentia aut indignitatis periculum

S. 5

culum

culum meritò timeatur. *A*

*A D. Thom. in 3. part. quest. 88. art. D.
Rituale Romanum de Sacram. Eucha-
ristia.*

AMICUS FID. *Dandane est Eucharistia
damnato ad mortem etiam non jeju-
no?*

PHIL. Audi quomodo loquatur
Sancius in select. disp. 40. Ego, in-
quit, si supplicium differri non pos-
set, reum communicarem etiam si
post horam ducendus esset ad pati-
bulum: nec ex eo reverentia Sacra-
menti minuitur, cum Christus illud
instituerit ad nostram utilitatem, &
non cohæreat suscipi irreverenter
& ob nostram utilitatem sumi, si a-
liàs communicans debitam disposi-
tionem habeat.

Ratio autem cur damnati ad mor-
tem debeant, etsi non jejuni, com-
municare, est, quia violenta mors
non tollit in eis obligationem
quam habent ex præcepto divino
communicandi in articulo mor-
tis. Pro hac sententia Zambranus

A citat

citatur Navarrum, Suarez, Henriquez & alios.

a Zambranus de Sac. Euc. cap. 5. n. 6.

AMICUS FID. Scire velim, an qui post sumptum Viaticum peccavit mortaliter, teneatur illud iterum sumere; sicuti tenetur iterum confiteri.

PHIL. Non tenetur. Et ratio divinitatis est, quia confessio mediū necessarium est ad salutem pro omni tempore quo quis lapsus est in peccatum mortale: At verò Eucharistia, non est necessaria necessitate mediū, sed necessitate præcepti, cui præcepto factum est satis communicando semel in mortis articulo, proinde præceptum illud non obligat amplius pro præsentis articulo, sed bene pro alio. a

a Hurtadus de Sacram. Eucha. disp. 10. diff. 2. Bellisonius tr. 2. in 3. part. p. 80. art. 11. & alii.

AMICUS FID. Quilibet. Sacerdos in mortis articulo Venerabilem Eucharistiam administrat?

PHIL. In articulo mortis sumi potest

rest Eucharistia à ministro quocun-
que, à quo in eodem articulo reci-
pi potest absolutio.

Audiendus hîc Chapeauvile no-
stras, de Sacram. Eucharistiæ quest.
6 ubi sic ait:

Veluti pro Sacramento pœniten-
tiæ, in necessitate vocantur quili-
bet Sacerdotes, quantum vis præcisi
& Hæretici: ita etiam vocari possunt
pro Sacramento Eucharistiæ: neque
hoc in favorem Hæreticorum & e-
jusmodi malorum ministrorum, sed
in favorem fidelium in necessitate
existentium: sic enim censuræ latæ
sunt in odium iniquorum, ut non ce-
dant in gravissimum detrimentum
bonorum fidelium: Ita ille. Vide
Suarem & Tadefmam. a

a Suar. 3 p. q. 82 a. 3 disp. 72 sect. 4 Le-
desma de Extr. Vnctio. dub. ult.

AMI. FID. Quomodo ministranda Ve-
nerabilis Eucharistia tempore conta-
gioso?

PHIL. Peste laboranti, ad vitandam
labem, potest sacra hostia non digi-
tis,

tis, sed honesto nitidoque aliquo
instrumento ministrari. *a*

Nota Sacerdotem posse reservare
partem hostiæ, eamque dare more
moribundo, si alia non suppetat. *b*
Neque enim hoc obstat integritati
sacrificii, ad quam solum requiritur
ut consumptio fiat utriusque speciei;
quod verò aliqua pars unius speciei
alteri tribuatur (licet id fieri sine
causa malum sit) potest sine aliquo
rationabili, ut hic, cohonestari.

a Iacobus Mancinus in tract. visitan-
di infir. p. 8 d. 18. Iacob. Marchantius tr.
6 de Extr. Vñct ubi varios modos recenset
ministrandi Euchar. sine periculo conta-
gionis. *b* Paluda. in 4 dist. 12. q. 1. art.
5. con. 2. Sylvest. v. Euch. q. 10. §. 7. &
alii.

AM FRD. Quid faciet moribundus si nul-
lus omnino adsit Sacerdos qui ei sacram
hostiam prabeat?

PHIL. Laicus, & potiori jure Sacer-
dos, si minister idoneus non adsit,
potest seipsum communicare exem-
plo Mariæ Scotiæ Reginæ. *a*

T

a Me-

a *Mecerus de Sac. q. 82. a. 3. n. 3. Reginald. tom. 2. l. 29. c. 5. q. 5. n. 39. Iacobus Granado de Sac. in 3 p. contr. 6. tract. 12. disp. 1. n. 4.*

AM. FID. *Quid faciendum cum agro qui laborat difficultate aliquid transmittendi?*

PHIL. Potest ei dari communio imposita hostiæ, particula in cochleari cum vino. a

Ita & metu contagionis dari poterit peste infecto Venerabilis hostia in cochleari argenteo.

a *Prepositus in 3 p. D. Thom. q. 30. dub 2. Suarez item in 3 part. disp. 67 sect. 6. § secundus casus. E. Rituali Romano.*

*De dubiis occurrentibus circa administrationem Sacramenti
Extrema Vnctionis.*

PHILARETUS.

Renovandum est quotannis oleum infirmorum, verusque in Ecclesia comburendum, vel in piscinam injiciendum.

Si tamen nullum sit oleum nisi verus poterit eo inungi moribundus.

duſ ; ideoque aſſervari ſolet uſque dum novum habeatur.

Parochus licite poteſt oleum olivarum , non conſecratum miſcere conſecrato, quando timet ne conſecratum non ſufficiat : utrumque enim per admillionem cenſetur conſecratum, modò illud quod additur ſit minoris quantitatis quàm conſecratum. Bonacina to 1. fol. 309 n. 8.

Quinque corporis partes , præcipue ungi debent , quas veluti ſenſuum instrumenta homini natura tribuit ; nempe oculi, aures, nares, os & manus.

Unctio in pedibus & renibus pro loci conſuetudine adhibenda vel ommittenda. Renum tamen in fœminis honeſtatis cauſa omitti debet.

Manus verò , quæ reliquis infirmis interiùs ungi debent, Presbyteris, exteriùs ungantur, quia ſemel in palma inuncti ſunt, cum ſacerdotio initiarentur.

AM. C. F. I. D. *An omnes illi ſenſus externi ſemper ungentur?*

PHIL. Licebit Parocho, in morbis contagiosis inungere unicum corporis sensum, verbi gratiâ, manum solam, vel oculum solum ac uti formula hac verborum generali: Per istam sanctam Uctionem & suam piissimam misericordiam, indulgeat tibi Dominus quidquid per visum, auditum, odoratum, gustum & tactum deliquisti. *a*

Philibertus Marchinus, licet in alia sit opinione, nihilominus casus tres ponit in quibus id liceat.

Primus est, si periculum sit ne infirmus moriatur antequam absolvantur omnes unctiones.

Secundus, si Minister nimium sibi metuat à contagione.

Tertius, si multi alii inungendi, quibus omnibus fieri satis non poterit, si quinque unctiones distinctæ adhibeantur. Ita ille. *b*

a Layman in Theolog moral lib 5 tr 8. cap. 3, n. 3, Corinck disput 16, D. 3, Sylvius in 2, p. quest. 22, art. 7. adæ his Theologos Lovanienses. *b* Marchinus de peste p. 3. c. 6, num. 16.

¶ Non improbabiler censent aliqui viri docti, sufficere in magnis periculis ungerc unum, vel alterum sensum magis obvium, proferendo verba illi Unctioni respondentia.

Ita Doctores Lovanienses, ita Pastorale Mechliniense, ita Suarez & Henriquez qui existamant probabile esse singulas Unctiones conferre partem aliquam gratiæ quæ sufficit ad tollenda peccata lethalia; & addè in casu necessitatis licere ministrare hoc Sacramentum quasi dimidiatum, applicando dumtaxat partem unam illius aut alteram.

Jacobus Marchantius in candelabro de Sacram. tract. 6. lect. 3. dicit hanc opinionem omninò probabilem esse, ideoque à multis in praxi, hoc tempore usurpari.

Nota peste laborantes posse inungi virgula aliqua oblonga sive argentea, sive lignea.

Quia ejusmodi instrumenti usus, non infert ullam huic Sacramento irreverentiam, & multum confert

ad vitam ministrantis conservan-
dam a

a *Prepositus in 3, p. 9 unica de Sacr.
Extr. Vnct. dub. 6, Barbosa de officio Pa-
rochi c. 22, n. 16, Manchinus in pr. visi-
tandi infirm. pract. 8, dub. 8.*

AM. FID. *Quid agendum cum iis qui in-
ciderunt in amentiam?*

PHIL. Eis ministranda est Extrema
Unctio, etiam si valentes eam non
expetierint.

Qui enim cum valerent, debite
Sacramenta alia perceperunt, cen-
sentur habere virtualementem semper &
interpretativam intentionem etiam
illud percipiendi. a

Zambranus addit phreneticum
vel furiosum si resistat, fortiter te-
nendum vel ligandum.

a *Ludovicus Meratius in D. Th. tom.
3, tr. de Extr. Vnct. Sancius tr. 3, tom. 1,
c. 5, & alii.*

AM. FID. *Quid agendum cum pueris?*

PHIL. Post septennium, nisi constet
eos carere usu rationis, danda Extre-
ma

ma Unctio, licet numquam commu-
nicaverint. a

In dubio autem an habeant usum
rationis possunt inungi sub condi-
tione b

a *Layman in Theol. morali l 7, tra. 7,
c. 4, num. 2, Zambranus de casibus temp.
mortis occurrentibus in c. de Extr. Vnct.
dub. 1, & alii.* b *Zambranus supra San-
cius in selectis disp. 27, n 17.*

AMIC. FID *Quando adhibenda Extre-
ma Unctio?*

PHIL. Peccant ministri qui non ad-
hibent hoc Sacramentum, vel amici
qui non accersunt ministrum donec
infirmus jamjam exhalaturus est a-
nimam, & usu rationis destituatur:
quia usus rationis & devotio infirmi
plurimum confert ad effectum hujus
Sacramenti. Et Sacramentum hoc
confert vires contra tentationes quæ
solent præcedere privationem usus
rationis, cum destitutus ratione non
fit capax tentationum, neque leva-
minis contra vim morbi. Ita Belli-
sonius. a

T 4

Bel-

a *Bellisonius to. 2, in 3, p. 932, a. 8.*

Bellarminus lib. 2, de Arte benediciendi cap. 8, rejicit causam cur multi ægri non convalescant, in tarditatem illam petendi Extremam Uctionem, ait enim: cur autem rarissime convalescant ægri nostro tempore hac Uctione suscepta, ratio est:

Quia serius quam oportet hoc Sacramentum exhibetur ægrotis: neque enim per hoc Sacramentum miracula expectanda, quale miraculum esset, si is qui agit animam continuò convalesceret. Verum si hoc Sacramentum conferretur ægrotis quando periculosè laborare incipiunt, sæpè videremus effectum sanitatis, quæ non quidem momento, sed tempore suo succederet, &c. a

a Idem dicunt Ioan. de la Cruz in direct. conscientia 2, de Sacram. Vnct. dub. 3, concl. 3, Pitigianus in 4, Sententiarum tit. 2, dist. 23, q. unica art. 5

AM. FID. An iteranda Extrema Uctio?

PHIL. Iterari potest hoc Sacramentum, quia characterem non imprimit. Et

Et quidem in diuturnis morbis ut
hydropisi & Hectica ubi semel pe-
riculum desit, si recrudescat; toties
est iteranda extrema Unctio quoties
periculum recruduerit, ut infirmus
novum habeat levamen in novo ar-
ticulo mortis. *a*

Quocirca Concilium Trid. sess.
14, c. 3, de Extrema Unctione pro-
nuntiat. Quod si infirmi post susce-
ptam hanc Unctionem convaluerint
(hoc est vel omninò recuperaverint
valerudinem vel ad tempus melius
se habeant & evaserint periculum
mortis) iterum subsidio hujus Sacra-
menti juvari poterunt cum in aliud
simile discrimen inciderint.

a Emmanuel Sà verbo Extrema Unctio.

AM. FID. *Quis minister hujus Sacra-
menti?*

PHIL Solus Parochus.: Ex commis-
sione quilibet Sacerdos; nunquam
autem eo inferior. *a*

Servet ritus & cæremonias in suo
Episcopatu consuetas; caveat præ-

T 5   rermis-

a Fallucius.

mittere orationes adhiberi solitas, nisi proximum mortis periculum suadeat tantisper differendas, usque dum essentialia Sacramenti peracta sint, resumendas verò, si infirmus adhuc superstes sit. Ita in morali sua Theolog. Martinus Bonacina. Vide etiam Tannerum. n. 4. disp. 7. quæst. 1. dub. 1. n. 85.

AMIC. FID. *Quid si Minister hujus Sacramenti sit suspensus, vel nominatim excommunicatus?*

PHIL. Cum censuræ pro Ecclesiastica disciplina institutæ sint, non debent vergere in detrimentum animarum. Et cum Ecclesia propter longè inferiorem utilitatem permittat commercium cum nominatim excommunicato, non censetur hoc in casu illud prohibere. Ita Joannes Prepositus. *a* Suadet Diana, quid quid contradicant aliqui, hanc Prepositi sententiã non esse deserendã *b*

AMIC.

a Prepositus in 3, p. qu. unic. de Sacram. Extr. Vnct. dub. 6 n. 144. *b* Diana par. 5, tract. 7, Resol. 77.

mortale : crediderim ego nec veniale, si iusta id de causa ac decenter fiat.

Hinc tamen advertant Parochi, quantam rationem habere debeant reverentiæ ac munditiæ, si quando casus tulerit ut Oleum sacrum, domi suæ, ad tempus asservandum sit.

NOTA.

Nonnullos interdum reperias, qui, posteaquam moribundum oleo sacro inunxerunt omnes se boni Pastoris numeros explevisse arbitrentur : ideoque curam ejus deponant omnem, neque de eo postea revisendo quidquam laborent. Evellenda stirpitis ex eorum animis ea opinio est.

Extrema Unctio conducit fateor, & quidem plurimum adversus tela nequissimi ignea, quibus hominis calcaneo insidiatur ; at hominem impeccabilem non reddit, neque a tentationibus immunem ; proinde animandus atque adeò adjuvandus est quamdiu in angone contendit,

Tantum

Tantum abest ut minui jam possit, ut etiam augeri debeat pastoris vigilantia. Imitandi sunt industrii mercatores, qui naves pretiosis onustas mercibus portum licet ingredientibus, accurrere non desinunt; memores vel in portu naufragium, vel in excensione detrimentum metuendum esse. An merx ulla, animarum merce pretiosior?

AMIC. FID. *Quid ergo agendum porro?*

PHIL. Revilat, inquam, ægrum sæpius: soletur illum: intelligat an gravi aliqua aut molesta tentatione pulsetur, & remedia præscribat opportuna. Quòd si diutius duret languor, intelligat an nihil sit nova confessione expiandum? An panis cælestis desiderio aliquo teneatur. Agentem animam si fors repererit, campani æris indicio, urbis aut pagi incolas, accolæque admoneri curet ut precibus suis moribundum adjuvent. Mos ille Leodina in Ditione hætenus salutariter admodum observatus, constanter retinendus est:

T 7

atque

atque utinam toto Christiano orbe
 usurpetur ! tunc enim, si unquam,
 ferventissimæ ad Deum pro agoni-
 zante funduntur preces, etiam ab iis
 quibuscum, moribundoque inicitia
 olim non leves, simultatesque inter-
 cedebant. Ferit nimirum, & poten-
 ter ferit, non modò corporis, sed &
 animæ fores, ferale illud cymbalum,
 perinde atque si cum Ecclesiastico
 diceret: *Memento novissimorum, & de-
 sine inimicari* Eccl. 28.

Opinione atque aded voluntate
 nostra diutiùs in salebroso hoc scri-
 ptionis genere demoramur.

*Claudite jam rivus pueri, sat prava
 biberunt*

AMIC. FID. Opportunè puerorum
 mentionem ingessisti: heu? flebunt
 illi, haud dubiè, si indonatos ita
 præterieris.

PHIL. Quid mihi cum pueris vitæ
 januam ingredientibus? vivant illi
 & diu vivant: negotium cum mori-
 bundus mihi est; fuit, inquam, ha-
 stenus; nunc obligatam exolui fidè.

AMICUS

AMICUS F. D. Quasi verò mori-
bundorum catalogo expungēdi sint
pueri: Parcas, pueris non parcere,
juxta mecum intelligis Philaretes;
quàm sæpè vix nati denascuntur?
pari tamen cum adultis æternæ mor-
tis periculo, si non etiam majore,
exponuntur. Age ergo, veluti Opi-
lionibus agnelli (minima licet gre-
gis portio) ita & Pastoribus, atque
adedò tibi Philarete, parvuli isti cor-
di esse debent.

PHIL. Verè (ut omnia) Eccl. c. 18.
Cum consummaverit homo, tunc incipiet.

At, quale erit istud Hytteron prote-
ron? ab Extrema Unctione, quæ fit
in morte, ad primam quæ fit in vitæ
janua, id est in Baptismo. Ne verò
contra Baptismi ordinem aut digni-
tatem aliquid moliamur, paucula
dumtaxat ex eo, in gratiam par-
vulorum, per modum

Appendicis deli-
babimus.

APPEN.

APPENDIX.

De Sacramento Baptismi.

Quanam materia Baptismi?

Materia remota Baptismi, est aqua naturalis: proxima verò, est externa corporis ablutio; sive fiat ea per immersionem corporis in aquam, sive per infusionem, sive etiam (in necessitate) per asperisionem. Neque tamen omnis aqua, licet vera & naturalis idonea est ad baptizandum, nisi sacris in fontibus benedicta sit (intellige dum Baptismus in Ecclesia, de more, solemniter celebratur) nam si urgente necessitate aliqua Baptismus, extra Ecclesiam sine ceremoniis moribundo conferratur, quælibet aqua (modo naturalis sit) ad baptizandum idonea erit.

Dicitur, *Naturalis*: ad excludendam cerevisiam, sudorem, lachrymas, salivam; aquam rosaceam, aquam distillatam, aut alium liquorem artificialem specie differentem ab aqua naturali. Vide Martinum Bonacinam to. 1, de Theol. mor. fol. 46.

Potest-

Potestne ad baptizandum alia aqua quàm naturalis adhiberi?

Sunt Authores, benè multi, qui doceant in casu necessitatis, deficiente aqua naturali, artificialem adhiberi posse; qualis est aqua rosacea, vel aqua aliorum florum, sive etiam herbarum & plantarum per stillationem elicità. Ita asserat Joannes Puteanus Sacrae Theologiae Professor Regius, in Academia Tolosana: cui assentitur Joannes Præpositus: uterque in 3, part. D. Thom. q. 66. art. 4.

Ideò autem, in extrema necessitate, liquores illi adhiberi possunt, quod non omninò constet an differant specie ab aqua naturali; & quod Ecclesia hæcenus non defini- verit nullo planè casu ullam aliam aquam à naturali; sufficere ad valorem Baptismi.

An hoc pacto, irreverentia Sacramento non irrogatur? periculo quo irritationis exponitur?

Respondet in simili dubio Sancius
Sacra-

Sacramentum quasi juri suo cedere, nec ægrè ferre se exponi periculo irritationis, ubi de salute proximi spirituali & de majore securitate agitur; Et, quod ubi charitas cum religione concurrit religio haud diffi- culter charitati cedit: quamquam Baptismatis irritationi cavebitur, si sub conditione, videlicet si materia hæc idonea sit, conferatur, quod omninò faciendum censer Joannes Præposit⁹, sublatoq; periculo, qua- sitaq; diligenter & inventa aqua nò dubia, Baptismum sub conditione si baptizatus sit superstes, iterandum.

DE FORMA BAPTISMI.

FORMA Sacramenti Baptismi sunt hæc verba: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.*

Diligentes esse convenit Pasto- res, ut intelligant an Obstetrices no- verint debitam formam Baptismi proferre, & materiam applicare.

Expedit ut formam linguâ verna- culâ potiùs proferant quàm Latinâ: Latinam enim cum non intelligant, pronum

prorum magis est ut in ea efferenda errores aliquos admittant. Videndū ne quid addant vel detrahant formæ, Sunt quæ, ex stulta devotione, addunt formæ, Nomen B. Virginis, vel Sanctorum aliquorum, vel omnium, discentes: *le te baptize au nom du Pere, & du Fils, & du S. Esprit, & de la glorieuse Vierge Marie, ou bien: Et du Bien-heureux S. Francois, ou bien: Et de tous les Saints & Bien-heureux.*

Periculosa plenum opus alex! Est non nemo qui audeat asserere ejusmodi additionibus Baptismi formam totam vitari.

Sed credibile est, ejusmodi additiones non idè fieri ut infans baptizetur in nomine aut virtute B. Virginis, sicut baptizatur in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, sed ut Baptizato B. Virginis aut Sanctorum patrocinium & intercessio proficit ad gratiam baptismalem conservandam. Sic autem acceptæ conditione

a Jacobus de Graffis in suis dec. aur p. 2. l. 1 c. 3. n. 24. Rubens de Sac. in 4. Sent. dist. 2.

tiones illæ, nihil habent quod formæ perfectioni obsistat. Adde, verba in quibus tota formæ perfectio consistit (nempe, *Ego te baptizo in nomina Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*, prius tempore operari effectū suū quam particulæ illæ (*& B. Virginis, & Sanctorum omnium*) addantur, & ideò neque ab eis tolli posse, qualemcumque tandem errorem significant.

SUBJECTUM BAPTISMI.

Subjectum Baptismi est quilibet homo natus, existens in hoc mortalitatis corpore sive sit infans, sive adultus, sive sit vir, sive fœmina *a*

Dicitur *homo natus*, quia non potest baptizari infans in utero matris existens, qui necdum prodiit in lucem: *b* si tamen prodiit aliqua ex parte, baptismus in necessitate administrandus est in qualibet corporis parte, etiam in solo digito, si nequeat

a Bonacina tom. I. fol 57. b Idem tom. I. fol 49.

queat in capite baptizari. Hanc autem doctrinam ita extendunt aliqui ut ad valorem baptismi dicant sufficere si aqua capillos tantum attigerit: *a* quia capilli reputantur tamquam partes hominis; unde illis ablatis homo simpliciter dicitur ablutus. Sicuti moribundus in minima sui corporis parte ablui, siue baptizari potest, ita etiam cum exigua admodum aquæ quantitate. Panormitanus & Innocentius IV. in c. *debitum* de Baptismo, ajunt, quamcumque guttam aquæ ad Baptismi valorem sufficere: quam opinionem etsi aliqui generatim non admittunt, admittunt tamen in favorem moribundorum puerorum, quibus baptizandis, si quantitas major non suppetat, vel unam aquæ guttā sufficere haud gravatè concedunt: *b* Debet autem

gutta

a Sotus in 4. dist. 3. quest. unic. art. 7.

§. 3. Vasquez tom. 2. in 3 p. dis 146.

b Hurtadus de Sacr. Bapt. dist. 1. diff. 6

Præpositus in 3 p. D Thom. quest. 66. art. 8
dub. 3. n. 93.

gutta illa non nihil per corpus, vel per corporis partem defluere; non enim illud ablueret si immobilis permaneret.

An puero moribundo, quando baptizatur, susceptor, siue parrinus debeat adhiberi?

Non est credibile Ecclesiam voluisse obligare parentes ad quærendos parrinos in casu talis necessitatis: unde nullum extat ejus tale præceptum. *a*

Quod si tamen aliquis in ejusmodi baptismo, tenendo infantem Susceptoris munus obeat, non idè Parrinus aut Susceptor efficietur. Susceptio enim est cærimonia ab Ecclesia instituta ad Baptismum solemnem, ac proinde solemnitate deficiente, deficit quoque vera susceptionis ratio. Vide Granadum de Sacram. in 3. p. contr. 4. tra. 2. disp. 5. nu. 4. Sanchez de matrimonio tom. 2. l. 7. disput. 62. n. 15.

DE

a Sotus in 4. dist. 42 q. 1. art. 1. Henr. riques l. 2. c. 18. & alii.

DE BAPTISMI MINISTRO.

Duplex est Baptismi Minister: Minister ex officio sive solemnitatis, & Minister necessitatis. Minister ex officio est Sacerdos. Minister necessitatis est omnis homo habens usum rationis, potensque ac sciens debitam formam proferre & materiam applicare.

Potest ergo fœmina baptizare, ut obstetrices ratione necessitatis; quin & Hæreticus & Paganus, modò intentionem habeant baptizandi, baptizare poterunt a

Advertendum est servari debere ordinem inter Ministros necessitatis, ita ut Diaconus præferatur Subdiacono; Clericus Laico; Vir Fœminæ.

An gravis sit culpa hunc ordinem invertere?

Inter Ministros necessitatis non videtur gravis esse deordinatio, nec proinde gravis culpa si unus alteri præ-

a *Emacinatorum i fol. 55. num. 4.*

præferatur; quandoquidem nulli ex officio, jus competat baptizandi, præterquam Sacerdoti. *a*

Sunt qui doceant Laicum baptizantem præsentem & non contradicente Sacerdote (modò absit contemptus) nõ peccare nisi venialiter. *b*

Inter alios verò necessitatis Ministros Sacerdote inferiores, baptizet ille qui peritior est & expeditior. Si mulier sit peritior & expeditior viro, ut sunt communiter obstetrices, ne quidem venialiter peccabit, si baptizandi partes, præteritis aliis, sibi vindicaverit. *c*

In presenti mortis periculo possent plures simul baptizari.

Ita censet D. Thomas & nihil enim

a Scotus in 4 distinct. 4 qu. unic. art. 1. Suarez in 3 p. tom 3 disp. 31. *b* Valentia tom 4. disp. 4 qu. 2. punct. 1. Ioann. Suarez in Enchirid. casuum conscientie l. 5. verbo Baptismus. *c* Pitigianus in 4 sent. tom. 1. disp. 6 quest. 1. art. 1. Sylvius in 3 p. quest. 67. art. 3. & alii. *d* In 3 part. qu. 66. art. 5. ad 4.

nim desideratur ad valorem Sacramenti, nec ulla fit ei irreverentia, etiam si non nihil à consueto ritu recedatur, propter extremam baptizandorum necessitatem. Immo est qui existimet, etiam extra casum necessitatis baptizantem plures, mortaliter non peccare, si fiat id citra scandalum; a proferenda autem tunc est forma numero plurali.

Infans moribundus (si ad eum non esset accessus, vel valdè periculosus) aqua ad dispersione baptizari poterit.

Constat enim quamcumque ablu- tionem, siue fiat immersione, siue in- fusione siue asperzione, quantum ex se est, sufficere ad valorem & essen- tiam Baptismi: quia quæcumque ex his est vera ablutio, quæ ver- bis formæ Baptismi significatur. Et verò, satis constat Ecclesiã hoc bap- tizandi modo olim usam esse: nam &

V

S. Lau-

a Sotus in 4. sent. disp. 4. qu. unic. art. 4. §. secundo sequitur.

S. Laurentius aquæ adspersione baptizasse legitur; Et de Apostolis creditur adspersione baptizasse, quando una die quinque millia baptizaverunt, ut dicitur Act. 4.

In praxi tamen, secluso casu necessitatis, servandus est modus in unaquaque Ecclesia, pro tempore, præscriptus & usitatus.

In Ecclesiis ubi mos usitatus est baptizandi per immersionem, in casu necessitatis baptizari poterit per aquæ affusionem: Et ubi trina viget immersio, unica adhiberi poterit cum integra formæ pronuntiatione, a ob moræ periculum, ne infantem prius mori contingat quam tres immersiones fiant.

*Peccantne mortaliter Sacerdotes, vel
Laiici in peccato mortali baptizantes?*

Etsi multos viros doctos videam in ea esse opinionem: *b* magis tamen assen-

a Layman l. 5. tract. 2. c. 4. nu. 4. Zambranu. de Sacra. Bapt. c. 1. dub. 12. num. 9

b Hurtadus de Sacra in genere disput. 4

assentior iis qui contrarium tenent, nempe baptizantes moribundum in peccato mortali, non peccare mortaliter. *a* Et ratio est, quòd ille, qui baptizat in necessitate, non gerit se ut ministrum solemnitatis; unde non debet obligari tam arctè, ut Christi & Ecclesiæ sanctitati conformetur.

Audiendus Petrus de Cabrera: Minister necessitatis, inquit, siue sit Laicus, siue Sacerdos, qui in peccato mortali administrat Sacramentum etiam si videns & sciens faciat, non peccat mortaliter, imò verò neque venialiter, si aliquam habeat reverentiam, & cum aliquo timore & pudore id faciat; & addit argumenta adducta in contrarium, tantum procede-

V 2

diff. 9. Durandus in 4. distinct. 5. quest. 6. Gabriel q. unic. art. 3. disp. 2.

a Cajet Soto, Valent Henricq Suar Et è recentioribus Jacob. Granado de Sacram. in 3 p. contr. 3. tract. 5. disp. 5. n. 6. Prepositus in 3 part. qu. 64. art. 6. dub. 1. Mercerus de Sacram in 3. part. quest. 64. art. 6. dist. 1.

cedere de Ministro qui ex officio, & cum solemnitate Sacramentum istud administrat. Ita ille de Sacrament. quæst 64 art 6. dis 1. §. 4. n 17

Atque hæc de Baptismo, tribusque aliis Sacramentis in moribus eorum gratiam dicta sufficiant; ne meritò querantur Theologi morales, nos falcem nostram audacter nimis, & largè, alienam in messem immittere.

AM. FID. Quid ais, Philarete? orexim proritasti verius quam sedasti.

PHIL. Orexim malim quam nauseam proritasse: quibus hæc non suffecerint, poterunt si volent, & quando volent, ex indicatis Auctoribus altera tanta, & eo plura, mutuari. His interim utere tu, & illud à Domino Deo tibi dictum puta: *Esto*

fidelis usque ad mortem & dabo tibi coronam vitæ. Apoc. 2.

FINIS.

FACUL